

УДК 341.232.7

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.68>

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ МІЖНАРОДНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ УКРАЇНИ

Мартинюк О.В.,*доктор філософії з публічного управління та адміністрування,**доцент кафедри прикордонної безпеки**Національної академії**Державної прикордонної служби України**ORCID: 0000-0002-0216-1356*

Мартинюк О.В. Стратегічні орієнтири міжнародного партнерства у сфері безпеки державного кордону України.

У статті комплексно досліджено особливості транскордонного співробітництва України з країнами Європейського Союзу та міжнародними організаціями у сфері прикордонної безпеки. Актуальність теми визначається зростанням воєнних, політичних та економічних викликів, що безпосередньо впливають на стан охорони державного кордону, функціонування прикордонної інфраструктури, безпеку транспортних і торговельних коридорів, а також інтеграційні процеси України з ЄС. Особлива увага приділяється взаємодії України з Польщею, Молдовою, Угорщиною, Румунією та Словаччиною, які виступають не лише сусідніми державами, а й стратегічними партнерами у зміцненні прикордонної безпеки, розвитку логістичних та енергетичних коридорів, а також у протидії транснаціональним загрозам.

У статті розкрито ключові напрями співпраці, серед яких модернізація та оптимізація пунктів пропуску, розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури, спрощення митних процедур, посилення координації дій правоохоронних і прикордонних органів. Водночас проаналізовано проблемні аспекти, що гальмують ефективність транскордонної взаємодії, зокрема політичні суперечності між державами, блокади на кордоні, нестачу фінансування спільних проєктів та енергетичну залежність окремих регіонів.

Окрему увагу приділено співпраці з міжнародними структурами, такими як Frontex, Interpol, Europol, а також програмам за підтримки USAID та ЄС, які сприяють цифровізації процедур, розвитку системи ризик-менеджменту, впровадженню сучасних технологій управління кордонами та підвищенню рівня професійної підготовки персоналу.

Встановлено, що ефективність транскордонного співробітництва значною мірою залежить від комплексного підходу, що передбачає інтеграцію України до європейської системи прикордонної безпеки, розширення спільних програм і навчальних ініціатив, а також створення дієвих механізмів кризового реагування та управління ризиками. Практична значущість статті полягає у можливості використання її висновків органами державної влади та прикордонними структурами для удосконалення стратегічних підходів до міжнародної співпраці, підвищення рівня безпеки державного кордону та забезпечення стабільності у сфері торгівлі, транспорту і енергетики в умовах сучасних гібридних загроз.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, прикордонна безпека, Україна, Європейський Союз, міжнародні організації, Frontex, USAID.

Martyniuk M.O. Strategic guidelines for international partnership in the field of Ukraine's state border security.

The article comprehensively examines the peculiarities of Ukraine's cross-border cooperation with European Union countries and international organizations in the field of border security. The relevance of the topic is determined by the growth of military, political, and economic challenges that directly affect the state of state border protection, the functioning of border infrastructure, the security of transport and trade corridors, as well as Ukraine's integration processes with the EU. Particular attention is paid to Ukraine's cooperation with Poland, Moldova, Hungary, Romania, and Slovakia, which are not only neighboring states but also strategic partners in strengthening border security, developing logistics and energy corridors, and countering transnational threats.

The article reveals key areas of cooperation, including modernization and optimization of border crossing points, development of transport and energy infrastructure, simplification of customs procedures, and strengthening coordination between law enforcement and border authorities. At the same time, it analyzes problematic aspects that hinder the effectiveness of cross-border cooperation,

in particular political disputes between states, border blockades, lack of funding for joint projects, and the energy dependence of certain regions.

Special attention is paid to cooperation with international structures such as Frontex, Interpol, Europol, as well as programs supported by USAID and the EU, which promote the digitization of procedures, the development of a risk management system, the introduction of modern border management technologies, and the improvement of staff training.

It has been established that the effectiveness of cross-border cooperation largely depends on a comprehensive approach that provides for Ukraine's integration into the European border security system, the expansion of joint programs and training initiatives, and the creation of effective crisis response and risk management mechanisms. The practical significance of the article lies in the possibility of using its conclusions by state authorities and border structures to improve strategic approaches to international cooperation, increase the security of the state border, and ensure stability in the field of trade, transport, and energy in the context of modern hybrid threats.

Key words: cross-border cooperation, border security, Ukraine, European Union, international organizations, Frontex, USAID.

Постановка проблеми. Сучасна безпекова ситуація в Україні зумовлена комплексом зовнішніх та внутрішніх викликів, що істотно впливають на ефективність функціонування державного кордону. Збройна агресія РФ, нестабільність у прикордонних регіонах, блокади пунктів пропуску та зростання транскордонної злочинності створюють серйозні загрози для національної безпеки, економіки та соціальної стабільності країни. Одночасно Україна стикається з необхідністю інтеграції до європейської системи прикордонної безпеки та запровадження сучасних цифрових технологій для управління потоками товарів, людей і транспортних засобів.

Особливу актуальність має забезпечення ефективного транскордонного співробітництва з державами-сусідами – Польщею, Молдовою, Угорщиною, Румунією та Словаччиною – у сфері безпеки кордонів, протидії контрабанді, нелегальній міграції та диверсійним загрозам. Незважаючи на наявні програми міжнародної допомоги (USAID, Frontex, Interpol, Europol) та європейські проєкти модернізації інфраструктури, залишаються невирішеними питання фінансування, узгодження процедур, координації дій та правового забезпечення спільних заходів.

Таким чином, проблема полягає у необхідності створення комплексної системи транскордонного управління, що об'єднує інфраструктурні, правові, цифрові та дипломатичні механізми для забезпечення безпеки державного кордону України. Її розв'язання є ключовим для зміцнення національної безпеки, стабільності транспортних та торговельних коридорів, а також успішної інтеграції України у європейський безпековий простір.

Метою дослідження є комплексне вивчення транскордонного співробітництва України з державами-сусідами та міжнародними організаціями у сфері безпеки державного кордону, визначення ключових проблем та ризиків, а також розробка рекомендацій щодо вдосконалення інфраструктури, правових механізмів, цифрових технологій і координації дій для забезпечення національної безпеки, стабільності торговельних і транспортних коридорів та інтеграції України в європейську систему управління кордонами.

Стан опрацювання цієї проблематики засад і форм міжнародного співробітництва були предметом дослідження у працях М. Буроменський, І. Кудас, А. Маєвська, С. Перепьолкін, Є. Паршутін, В. Назаренко, В. Серватюк, О. Ставицький, Т. Мельничук, Д. Дуцик, М. Буроменський, К. Биндюк, Л. Невара, О. Мікічурова та інших.

Виклад основного матеріалу. У власній дисертації [13] розглянуто умови появи нових викликів для безпекової сфери. Актуальним стає забезпечення довготривалого характеру взаємодії між Україною та іноземними державами з метою забезпечення міжтериторіального і транскордонного співробітництва. Республіка Польща є одним із таких стратегічних партнерів України у сфері безпеки державного кордону та транскордонного співробітництва. Однак, попри тісну взаємодію в оборонній та гуманітарній сферах, українсько-польські відносини у сфері міжнародної торгівлі були дестабілізовані через протести польських фермерів з 6 листопада 2023 року по 29 квітня 2024 року, шляхом штучного створення бар'єрів для експорту української продукції. Такі кроки польської сторони не лише загрожували економічним інтересам України й спричинили суттєві втрати для аграрного сектору, а й негативно вплинули на функціонування європейських логістичних маршрутів. Через страйки польських фермерів, що блокували роботу пропускних пунктів на західних кордонах, українська економіка зазнала збитків у понад 1,5 млрд євро [6]. З метою подолання такого роду міждержавних конфліктів у майбутньому необхідно налагоджувати діалог між урядами, залучати міжнародних партнерів, як медіаторів, для створення механізмів швидкого реагування на кризові явища, що дозволить оперативно вирішувати проблеми без блокування торговельних

потоків. Запровадження квот або компенсаційних механізмів може бути ефективним для балансування інтересів обох сторін. Водночас слід зміцнювати інфраструктуру державного кордону через залучення польських партнерів до модернізації прикордонних пунктів, удосконалення систем відеоспостереження та безпілотного моніторингу. Варто розширювати перелік цифрових інструментів для митних процедур, забезпечувати узгодженість регуляторної політики з країнами ЄС та розробляти спільні заходи для запобігання блокадам, що можуть негативно впливати на національну економіку та безпекову сферу. Попри існуючі труднощі, подальша інтеграція України у європейський простір вимагає від України та Республіки Польща спільної роботи над вдосконаленням митного контролю, координації у сфері безпеки державного кордону та розвитку інфраструктури, що сприятиме стабільному функціонуванню транзитних коридорів та забезпеченню стратегічної стійкості в умовах війни.

В умовах воєнного стану в Україні, коли основна увага сконцентрована на боротьбі з російською агресією проти України, зростає стратегічне значення українсько-молдовського кордону. Особливої актуальності набуває протидія контрабандним схемам, що можуть використовуватися як джерело фінансування незаконних збройних формувань і становлять серйозну загрозу регіональній безпеці. В рамках співпраці України та Республіки Молдова у сфері безпеки державного кордону та транскордонного управління кордонами важливу роль відіграють міжнародні та національні ініціативи, зокрема EUBAM – Місія Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні. Основними функціями європейська структури є активна підтримка спільного контролю на пунктах пропуску, сприяння гармонізації прикордонних процедур та зміцненню взаємодії між митними та правоохоронними органами обох країн, забезпечення оперативного обміну інформацією, допомога у боротьбі з незаконним переміщенням товарів та осіб, а також координація заходів з протидії транснаціональній злочинності, зокрема контрабанді та торгівлі людьми. Таким чином, на думку автора, важливим кроком є укладення додаткових міжнародних угод щодо врегулювання транскордонного співробітництва у питаннях депортації громадян України, що незаконно перетнули кордон Україна-Республіка Молдова з метою уникнення мобілізації, що дозволить підвищити ефективність контролю та взаємодії між країнами у забезпеченні правопорядку на спільному кордоні. Однак така ініціатива потребує обговорення та погодження усіх дискусійних моментів із врахуванням міжнародних стандартів у сфері прав людини та міграційного права. Важливо, щоб зміни базувалися на принципах взаємного визнання рішень про порушення міграційного законодавства, що дозволить гармонізувати правозастосування та підвищити відповідальність за незаконний перетин державного кордону. У межах поглиблення транскордонної співпраці України та Республіки Молдова потрібно працювати над інтеграцією в європейську систему управління кордонами, що включає уніфікацію прикордонних процедур, посилення заходів кібербезпеки та модернізацію інфраструктури із залученням європейських партнерів. Необхідним напрямом залишається посилення військової та прикордонної координації, включно з обміном розвідувальною інформацією щодо загроз національній безпеці, особливо в контексті можливих диверсійних дій. Таким чином, співпраця України з Республікою Молдова щодо транскордонного управління кордонами сприятиме забезпеченню національної безпеки та стабільності в регіоні, створюватиме підґрунтя для подальшого зближення до європейських стандартів.

Співпраця України з Угорщиною у сфері безпеки державного кордону є складною через політичні розбіжності, зокрема через недостатню підтримку України у питанні військової агресії РФ проти України. Поряд з цим перспективним напрямом залишається спільний контроль за міграційними потоками, оскільки Угорщина, як частина Шенгенської зони, зацікавлена у зменшенні нелегальної міграції через український кордон. Покращення координації взаємодії між країнами слугуватиме основою для конструктивного діалогу завдяки механізму депортації за прискореною процедурою, заснованою на спрощених двосторонніх угодах. Окремим важливим аспектом є співпраця у сфері енергетичної безпеки, що безпосередньо впливає на безпеку державного кордону, оскільки стабільність енергопостачання є критичною для функціонування прикордонної інфраструктури та забезпечення регіональної безпеки загалом. Диверсифікація маршрутів постачання газу через резервні поставки з ЄС, зокрема через Угорщину, є важливим фактором стійкості України в сучасних умовах. Ефективні кроки щодо енергетичної співпраці сприятимуть зміцненню критичної прикордонної інфраструктури шляхом резервного енергозабезпечення пунктів пропуску, що зменшує ризики дестабілізації у разі атак на енергосистему. Україна може залучати Угорщину до спільних проєктів з оновлення систем контролю за пропускними пунктами на кордоні, особливо через механізми фінансування ЄС для технічної модернізації державного кордону. Двосторонні відносини України та Угорщини мають стратегічне значення, оскільки Угорщина є членом ЄС і НАТО, а також входить до Вишеградської групи [1], з якою Україна зацікавлена у довгостроковій співпраці. Етнічний чинник, зокрема проживання на території України близько 150 тис. угорців, а на території

Угорщини – понад 7 тис. українців, свідчить проте, що транскордонне співробітництво між країнами носить не лише політичний, а й соціально-економічний характер [11]. Сьогодні Україна та Угорщина активно співпрацюють у межах програми Interreg Угорщина–Словаччина–Румунія–Україна, що діятиме до 2030 року та сприятиме розвитку прикордонних територій, Дунайської програми (Interreg Danube Region Programme), а також у межах Східного партнерства та Центральноєвропейської ініціативи, що спрямовані на поглиблення співпраці у сфері торгівлі, економіки та безпеки [9]. Одним з ключових напрямків є вдосконалення транспортної інфраструктури, що безпосередньо впливає на безпеку кордону України з Угорщиною та ефективність прикордонного контролю. Україна та Угорщина подали спільні проекти на фінансування в межах програми Connecting Europe Facility (CEF) [7], зокрема щодо модернізації залізничних вузлів «Чоп–Загонь» і «Батево–Еперешке» та реконструкції пункту пропуску «Лужанка–Берегшурень». Реалізація вищезгаданих заходів дозволить збільшити пропускну спроможність пунктів пропуску на кордоні, розширенню діалогу на регіональному рівні, зниженню політичної напруженості. Таким чином, для покращення міждержавної співпраці необхідно поєднувати технічні рішення (цифровізація кордону, модернізація інфраструктури), правові механізми (спрощення процедур депортації та контролю за міграційними потоками) та дипломатичні ініціативи, що дозволять зменшити політичну невизначеність і вивести відносини на якісно новий рівень.

Розвиток українсько-румунських відносин у сфері безпеки державного кордону спрямований на підвищення пропускну здатності на пунктах пропуску спільного кордону та забезпечення безперешкодного руху товарів і людей. Протягом останніх років спостерігається динаміка змін у перетині українсько-румунського кордону, що зумовлює необхідність розширення його пропускну здатності. Зростання обсягів перевезень через українсько-румунський кордон вимагає модернізації транспортної інфраструктури, розширення митних коридорів та впровадження сучасних технологій для пришвидшення обробки вантажів. Аналіз товарообігу між Україною та Румунією за 2023 рік демонструє як позитивні, так і негативні тенденції у двосторонній торгівлі. Загальний товарообіг зріс на 0,2%, досягнувши 5 421 млн дол. США, що свідчить про стабільність торговельних відносин між країнами. Проте експорт з України до Румунії зменшився на 2,4% і склав 3 764 млн дол. США, тоді як імпорту з Румунії збільшився на 4,2%, досягнувши 1 566 млн дол. США, що вказує на зростаючу залежність України від румунського імпорту, особливо в таких секторах, як паливо (зростання на 43,1%) та засоби наземного транспорту (24%) [2]. За результатами першого кварталу 2024 року зниження обсягів експорту товарів в Румунію вказує на вплив переорієнтації торгових шляхів на нові морські порти, особливо на чорноморські порти України, що може змінити перспективи подальшого розвитку двосторонньої торгівлі для забезпечення безпеки спільного кордону та стабільності торгових потоків на кордоні між Румунією та Україною. Враховуючи динаміку, українсько-румунське партнерство у сфері безпеки державного кордону має значний потенціал для подальшого розвитку. Одним із ключових напрямків є поглиблення спільного патрулювання на річкових та морських ділянках кордону, що дозволить оперативно виявляти порушення, зокрема нелегальну міграцію та контрабанду, а також оперативно виявляти та реагувати на порушення. У зв'язку з цим важливою ініціативою є розширення обміну оперативною інформацією між прикордонними службами двох країн. Використання єдиної цифрової платформи для моніторингу кордону, а також інтеграція даних з дронів і супутникових систем, значно підвищить ефективність контролю. Для забезпечення високого рівня координації в цих процесах необхідно вдосконалити процес спільних навчань для підвищення професійного рівня прикордонників. Співпраця у Чорноморському регіоні також потребує активізації, зокрема через механізм координації дій між ВМС ЗСУ та Румунії щодо протидії диверсійним загрозам, незаконному рибальству та нелегальним перевезенням. Враховуючи це, варто розглянути можливість спільного використання портової інфраструктури для зміцнення логістичних можливостей України. Окрему увагу слід приділити розвитку пунктів пропуску на кордоні, оскільки спрощення митних процедур та збільшення пропускну спроможності дозволить покращити економічну взаємодію між країнами. Інвестиції в нові транспортні коридори та модернізація інфраструктури, зокрема залізничного сполучення, сприятимуть зростанню товарообігу. Водночас розвиток транскордонного співробітництва на регіональному рівні є важливим, оскільки активізація спільних програм з безпеки спільного кордону, екологічного моніторингу та кризового реагування дозволить досягти значних результатів. Особливо перспективним є залучення європейських фондів до реалізації інфраструктурних проєктів, що сприятимуть розвитку прикордонних територій. На тлі сучасних викликів, зокрема загрози з боку РФ, Україна та Румунія повинні посилити стратегічне партнерство у сфері безпеки спільного кордону. Запровадження нових форматів взаємодії, таких як регулярні консультації на рівні міністерств оборони та внутрішніх справ, дозволить ефективніше координувати спільні дії. Для покращення координації між Україною та Румунією варто створити двосторонній центр кризового реагування із впровадження системи кібермоніто-

рингу з метою узгодження заходів у випадку надзвичайних ситуацій та участі у спільних навчаннях щодо проведення антитерористичних операцій.

Транскордонне співробітництво між Україною та Словацькою Республікою характеризується спільними зусиллями обох держав щодо реалізації ініціатив у зміцненні регіональної безпеки, економічного розвитку та соціальної інтеграції. Зважаючи на зростання міграційних потоків, обидві держави активно працюють над цифровізацією прикордонного контролю, що дозволяє зменшити черги, покращити управління потоками біженців та підвищити ефективність перевірок на кордоні. Крім того, Словацька Республіка бере участь у європейських ініціативах з модернізації української прикордонної інфраструктури, зокрема через фінансову підтримку від ЄС. Країна чітко дотримується запроваджених міжнародних санкцій проти росії у відповідь на збройну агресію проти України та окупацію АРК, надає значну військову та гуманітарну допомогу, продовжує сприяти Україні у захисті національного суверенітету та територіальної цілісності на майданчиках міжнародних організацій, таких як ООН, ОБСЄ, НАТО, Рада Європи, ЄС та ЮНЕСКО. Словацька Республіка відіграє важливу роль у підтримці євроінтеграційних прагнень України, зокрема активно лобювала питання щодо якнайшвидшого отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС і всіляко підтримувала нашу державу в євроінтеграційному та євроатлантичному процесі. Міжрегіональне співробітництво між Україною та Словацькою Республікою є одним із найважливіших напрямів двосторонніх відносин. Україна стала першою державою, що не є членом ЄС, яка у 2022 році голувала у Стратегії ЄС для Дунайського регіону. Протягом цього періоду було проведено низку заходів, спрямованих на посилення міжрегіонального співробітництва серед країн Дунайського регіону. Зокрема, 19-20 жовтня 2022 року в місті Кошице відбувся

XI Щорічний Форум Стратегії ЄС для Дунайського регіону, метою якого було зміцнення співпраці 14 країн-учасниць у протидії зростаючим викликам та загрозам, спричиненим військовою агресією росії проти України [12]. Прикордонні громади України та Словацької Республіки мають тісні економічні, культурні та соціальні зв'язки, що є основою для їх сталого розвитку. Однак існують певні виклики, які потребують вирішення. Однією з ключових проблем є відсутність установи, що здійснювала б регулярні та незалежні дослідження щодо словацько-українських відносин з акцентом на транскордонне співробітництво. Наразі дослідницька діяльність здійснюється переважно на основі індивідуальних ініціатив, що мають різну якість результатів та обмежене практичне застосування для розробки політики. Крім того, транскордонне співробітництво між Словацькою Республікою та Україною наразі визначається, насамперед, зовнішніми факторами і значно меншою мірою залежить від місцевих та регіональних ініціатив, можливостей та партнерств. Водночас, ефективне управління спільним кордоном потребує активної взаємодії обох країн у ключових напрямках. По-перше, цифровізація прикордонного контролю шляхом запровадження єдиної електронної системи черг на перетин кордону та використання біометричних технологій дозволить скоротити час очікування та підвищити рівень безпеки. По-друге, розширення інфраструктури пунктів пропуску, що передбачає як відкриття нових, так і модернізацію вже існуючих, зокрема шляхом збільшення пропускної спроможності. Окрему увагу слід приділити розвитку залізничного сполучення, що сприятиме зростанню торговельного обороту та інтеграції транспортних мереж. По-третє, створення постійного дослідницького центру, що дозволить проводити оцінку ефективності взаємодії та розробляти рекомендації щодо покращення, базуючись на реальних даних та європейському досвіді. По-четверте, розвиток економічних та соціальних зв'язків між прикордонними регіонами є одним із факторів довгострокової співпраці. Розширення програм міжрегіонального партнерства, підтримка малого та середнього бізнесу, а також спільні освітні та культурні ініціативи сприятимуть соціально-економічному розвитку прикордонних територій та підвищенню рівня довіри між громадами. Переконані, що ефективне транскордонне співробітництво неможливе без спільних безпекових ініціатив. Посилення взаємодії між правоохоронними органами України та Словацької Республіки у сфері боротьби з нелегальною міграцією, контрабандою та іншими загрозами стане кроком до підвищення рівня безпеки на спільному кордоні. Таким чином, системний підхід до вдосконалення транскордонної взаємодії дозволить не лише оптимізувати процеси контролю та перевезень, а й сприятиме поглибленню економічної та соціальної інтеграції між Україною та Словацькою Республікою.

У сфері безпеки державного кордону України такі країни, як білорусь та рф, хоча і мають спільний кордон з Україною, потребують посиленої уваги у зв'язку з тим, що рф, починаючи з 2014 року, здійснила збройне вторгнення на територію України, порушивши всі міжнародні норми та зобов'язання щодо поваги до суверенітету та територіальної цілісності, внаслідок чого були окуповані АРК та окремі райони Донецької і Луганської областей, а у 2022 році рф розпочала повномасштабну війну проти України, атакуючи територію нашої держави з різних напрямків, зокрема і з території білорусі. Влада білорусі, підконтрольна владі рф, не лише дозволила використовувати

свою територію для розгортання російських військ, а й сприяла логістичному забезпеченню окупаційних сил, наданню аеродромів для авіаційних ударів, а також передавала технічні ресурси для ведення бойових дій. У лютому-березні 2022 року через білоруський кордон російські війська здійснили наступ на Київську, Чернігівську та Сумську області, що призвело до тимчасової окупації зазначених регіонів, масових воєнних злочинів проти цивільного населення, руйнування інфраструктури та значних людських жертв. Крім того, білорусь продовжує відігравати роль у підтримці російської агресії проти України, надаючи свої військові полігони для підготовки російських військових, а також приймаючи російську техніку та боєприпаси для подальших атак на Україну. Водночас на білоруській території систематично розміщувалися російські ракетні установки, звідки здійснювалися удари по цивільній та критичній інфраструктурі України. З огляду на визначені фактори, основним завданням є посилення захисту північного кордону, впровадження додаткових заходів безпеки, модернізація оборонної інфраструктури та інтеграція в європейську систему управління кордонами.

Варто зазначити, що більшість найкращих практик ЄС у сфері Шенгенських актів вже закріплені у відповідних нормативно-правових актах України. Водночас залишаються не імplementованими певні норми, що передбачають обов'язкове використання прикордонниками інформаційних систем (баз даних) ЄС, а також регулювання умов в'їзду-виїзду осіб, які користуються правом на вільне пересування в ЄС та громадян третіх держав. Зазначені норми не застосовуються до моменту вступу України до ЄС і будуть опрацьовуватися в рамках імplementації Директиви 2004/38/ЄС [8]. Не імplementованими залишаються і норми, що регулюють оперативне співробітництво між державами-членами ЄС та агентством Frontex через відповідні координаційні центри, що повинно в перспективі бути врегульованим в рамках реалізації Регламенту (ЄС) 2019/1896 щодо діяльності Frontex [5]. Наразі співпраця України з Frontex здійснюється на підставі Робочої Домовленості між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та Frontex від 2007 року. Водночас активно ведеться робота щодо укладання двосторонньої угоди про статус (Status Agreement), яка дозволить здійснювати більш тісну співпрацю між сторонами [3, с. 389].

Для досягнення високого рівня ефективності та відповідності міжнародним стандартам необхідно забезпечити автоматизовану інтеграцію з національними та міжнародними базами даних, зокрема з системами Interpol, Eurropol, FBI. Наразі Україна вже має доступ до баз даних Interpol та співпрацює з Eurropol, проте доступ не є повністю автоматизованим, а взаємодія з FBI обмежена в межах окремих запитів та спільних операцій. Існує потреба у розширенні та спрощенні механізмів обміну даними в режимі реального часу, що дозволить оперативно ідентифікувати осіб, які становлять загрозу безпеці, та застосовувати алгоритми машинного навчання для аналізу поведінкових ризиків. Крім того, в Україні вже працює система обміну попередньою інформацією про пасажирів (API/PNR), що впроваджується відповідно до міжнародних вимог. Проте функціонал системи потребує подальшого розширення – необхідно розробити єдині стандарти передавання даних між авіаперевізниками та державними органами, що сприятиме уніфікації процесів та зменшенню ризику помилок у передачі інформації. Для цього слід створити централізовану цифрову платформу для обробки API/PNR у режимі реального часу, що підвищить швидкість та точність прийняття рішень у сфері прикордонного контролю. Важливим аспектом є контроль і аудит за використанням даних, щоб унеможливити несанкціонований доступ чи витік інформації. Запровадження додаткових заходів контролю дозволить гарантувати дотримання всіх законодавчих вимог щодо захисту персональних даних та підвищить рівень довіри до системи. У зв'язку з цим, важливо також посилити відповідальність авіаперевізників за порушення порядку подання та обробки інформації шляхом притягнення до відповідальності за несвоєчасне або некоректне надання даних за допомогою більш ефективних санкцій та механізмів запобігання порушенням. Окрему увагу слід приділити і питанням кібербезпеки. Незважаючи на те, що Україна вже застосовує певні стандарти захисту інформації, для забезпечення належного рівня захисту необхідно впровадити сучасні технології, зокрема мультифакторну аутентифікацію, шифрування даних відповідно до стандартів NIST (National Institute of Standards and Technology) та системи штучного інтелекту для виявлення й попередження кібератак. Таким чином, базу для інтеграції з міжнародними системами безпеки та контролю на державному кордоні України необхідно вдосконалювати та автоматизувати відповідно до сучасних викликів і міжнародних стандартів.

У зв'язку з призупиненням фінансування низки проєктів в Україні Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), існують серйозні ризики для розвитку української інфраструктури, оскільки USAID раніше відігравало ключову роль у підтримці економічного розвитку та модернізації критичних об'єктів, зокрема в залізничному секторі [10]. У 2024 році USAID виділило значні кошти на покращення логістичних процесів, модернізацію прикордонних переходів і підтримку експорту через закупівлю вагонів-зерновозів, що допомогло збільшити експорт зерна [4]. Проте, після призупинення фінансу-

вання частини проєктів, зокрема зон спільної перевірки контейнерів у Мостиськах II, може сповільнитися процес оновлення транспортної інфраструктури, що суттєво впливає на безпеку та ефективність прикордонного контролю. У результаті зростає ймовірність уповільнення модернізації критичних об'єктів, які мають ключове значення для забезпечення національної безпеки та ефективної боротьби з незаконною діяльністю на кордоні. Проте, попри сучасні виклики, Україна має можливість активізувати пошук альтернативних джерел фінансування та поглибити співпрацю з міжнародними партнерами для забезпечення стійкості критичної інфраструктури. Підтримка транспортної логістики та удосконалення прикордонного контролю залишаються важливими аспектами безпекової політики України, особливо в умовах постійних загроз з боку російського агресора. Одним із пріоритетних напрямків має бути впровадження сучасних цифрових технологій для моніторингу ризиків, а також поглиблення співпраці з міжнародними партнерами для протидії транскордонній злочинності.

Таким чином, стратегічне міжнародне партнерство України у сфері безпеки державного кордону має зосереджуватися виключно на співпраці з державами, які визнають суверенітет та територіальну цілісність України, надають допомогу у зміцненні державного кордону України та сприяють ефективному контролю за безпековими викликами, що виникли внаслідок агресії РФ проти України. В період воєнного стану та післявоєнної відбудови ефективна взаємодія з міжнародними партнерами, прозоре використання фінансових ресурсів і розвиток транспортної системи є невід'ємними елементами зміцнення державного кордону. Обґрунтовано вважаємо, що одними із головних завдань для України є розширення напрямів партнерства з міжнародними донорами, зміцнення довіри до національних інституцій та впровадження інноваційних рішень у сфері безпеки.

Висновки. Аналіз транскордонного співробітництва України з сусідніми державами та міжнародними організаціями свідчить про його стратегічне значення для забезпечення національної безпеки та стабільності державного кордону. Дослідження показало, що ефективна взаємодія з Польщею, Молдовою, Угорщиною, Румунією та Словаччиною дозволяє не лише підвищити пропускну здатність пунктів пропуску та оптимізувати торговельні потоки, а й зміцнити координацію у сфері контролю за міграційними потоками, протидії контрабанді та транснаціональній злочинності.

Виявлено ключові проблемні аспекти, що потребують вирішення: політичні розбіжності, блокування пропускових пунктів, недостатня модернізація прикордонної інфраструктури, енергетична залежність та ризики, пов'язані з обмеженим фінансуванням міжнародних проєктів. Водночас активна участь України у програмах ЄС, підтримка міжнародних організацій (Frontex, Interpol, Europol) та співпраця з USAID забезпечують цифровізацію прикордонного контролю, розвиток систем обміну даними та впровадження сучасних технологій управління ризиками.

Отримані результати дозволяють зробити висновок про необхідність комплексного підходу до зміцнення безпеки державного кордону, що передбачає одночасну модернізацію інфраструктури, удосконалення правових та процедурних механізмів, цифровізацію прикордонного контролю та активне залучення міжнародних партнерів. Рекомендовано продовжувати інтеграцію України в європейську систему управління кордонами, розширювати спільні програми реагування на кризові ситуації та посилювати координацію між правоохоронними та прикордонними органами для підвищення оперативності та ефективності контролю.

Таким чином, стратегічне партнерство України у сфері транскордонного співробітництва є ключовим елементом національної безпеки, стабільного функціонування транспортних і торговельних коридорів та інтеграції у європейський простір, що особливо важливо в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Вишеградська група в нових політичних реаліях. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <https://surl.li/pdesfj>.
2. Географічна структура зовнішньої торгівлі товарами. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Гнітій А.О. Міжнародно-правові засади співробітництва України із FRONTEX. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 285–391. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/267865/263652>.
4. Проєкт USAID відібрав 16 українських компаній, які можуть бути залученими до виконання будівельних робіт на 12 пунктах пропуску України. Проєкт USAID «Економічна підтримка України». URL: <https://surl.li/gbcltd>.
5. Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) від 13 листопада 2019 року № 2019/1896 про Європейську прикордонну і берегову охорону та скасування Регламенту (ЄС) № 1052/2013 р. та Регламенту (ЄС) № 2016/1624 р. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_016-19#Text.

6. Українська економіка втратила понад €1,5 мільярда внаслідок блокади західних кордонів – експерт. Укрінформ. URL: <https://surli.li/sbcgmw>.
7. Connecting Europe Facility – European Commission. European Climate, Infrastructure and Environment Executive Agency. URL: https://cinea.ec.europa.eu/programmes/connecting-europe-facility_en.
8. Directive – 2004/38 – EN. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2004/38/oj/eng>.
9. Interreg NEXT «Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2021-2027»: що варто знати про нову програму? Український інститут міжнародної політики. URL: <https://surli.cc/anoylq>.
10. USAID призупинило фінансування залізничних проєктів в Україні – що далі? Rail.insider. URL: <https://www.railinsider.com.ua/usaaid-pryzupynylo-finansuvannya-uz>.
11. Політичне співробітництво між Україною та Угорщиною. Посольство України в Угорщині. URL: <https://hungary.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/263-istorija-dvostoronnih-vidnosin>.
12. Співробітництво. Посольство України в Словацькій Республіці. URL: <https://slovakia.mfa.gov.ua/spolupraca>.
13. Мартинюк О.В. Модернізація державної політики у сфері безпеки державного кордону в особливий період: дис. доктор філософії з п. упр. та адмін.: 351.746.1. Хмельницький, 2025. 195 с. URL: [https://univer.km.ua/sites/default/files/users/user161/20\(1\).pdf](https://univer.km.ua/sites/default/files/users/user161/20(1).pdf).